

Odlehčovací služby – osoby s mentálním postižením a kombinovanými vadami

1. Stručná definice

Odlehčovací služby (respitní péče) jsou terénní, ambulantní nebo pobytové sociální služby určené osobám se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení (včetně mentálního a kombinovaného) nebo chronického onemocnění, o které je jinak pečováno v jejich přirozeném sociálním prostředí. Cílem služby je umožnit pečující osobě nezbytný odpočinek.

Pobytová odlehčovací služba může být poskytována v součtu nejdéle 180 dnů v kalendářním roce (u stejného poskytovatele).

2. Účel a smysl služby

Služba dočasně zastoupí pečující osobu (rodinu, opatrovníka) a zajistí bezpečí, základní péči a podporu tak, aby pečující mohl/a odpočívat, vyřídit si nezbytné záležitosti nebo řešit krizovou situaci (např. nemoc). U osob s mentálním postižením a kombinovanými vadami je klíčová stabilita režimu, srozumitelná komunikace, dohled a podpora v sebeobsluze.

3. Formy poskytování (prakticky)

- Terénní – pomoc je poskytována v domácnosti uživatele.
- Ambulantní – uživatel dochází do zařízení na část dne (bez ubytování).
- Pobytová – uživatel je na přechodnou dobu ubytován v zařízení (krátkodobý pobyt).

4. Základní činnosti odlehčovacích služeb (dle zákona)

- Pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu.
- Pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu.
- Poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy.
- Poskytnutí ubytování (pouze v případě pobytové služby).
- Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím.
- Sociálně terapeutické činnosti.
- Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.
- Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti.
- Pomoc při zajištění bezpečí a možnosti setrvání v přirozeném sociálním prostředí (zejména v terénní/ambulantní formě).

5. Typické úkony / praktická náplň (příklady)

- Podpora při podávání jídla a pití, oblékání/svlékání, přesunech, orientaci a pohybu (podle individuální potřeby).
- Pomoc při osobní hygieně, použití WC, případně zajištění podmínek pro hygienu.

- Zajištění stravy přiměřené době poskytování služby a dietním potřebám, pomoc při přípravě stravy (v terénu).
- U pobytové formy také ubytování a zajištění základního provozu (úklid, praní a drobné opravy prádla a ošacení, žehlení).
- Aktivizační činnosti, nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních dovedností; smysluplné trávení času.
- Socioterapeutické aktivity a podpora kontaktu s rodinou a komunitou.
- Podpora při uplatňování práv a při vyřizování běžných záležitostí (komunikace, informace, doprovod).
- Dohled a zajištění bezpečí (předcházení rizikovým situacím, podpora klidného a předvídatelného režimu).

6. Poznámka k cílové skupině (mentální a kombinované postižení)

U osob s mentálním postižením a kombinovanými vadami je vhodné v odlehčovací službě zohlednit zejména potřebu strukturovaného denního režimu, podpory v komunikaci (včetně alternativní komunikace), asistence v sebeobsluze a zvýšeného dohledu. Rozsah podpory se sjednává ve smlouvě a upřesňuje v individuálním plánu.

Právní opora (zdroje)

- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách – § 44 (Odlehčovací služby): <https://www.pracepropravniky.cz/zakony/zakon-o-socialnich-sluzbach/paragraf-44/>
- Vyhláška č. 505/2006 Sb. – § 10 (rozsah úkonů odlehčovacích služeb): <https://ssmpce.cz/media/cache/file/82/Provadeci-Vyhlaska-505.pdf>